

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح عدم لزوم بیمه مجدد اجباری شاغلین فصلی و ساکنین شهرهای با جمعیت کمتر از بیست هزار نفر که نزد صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر بیمه می‌باشند»

سابقه موضوع

تا پیش از سال ۱۳۷۴ هیچ بیمه‌ای برای روستائیان و عشایر به اجرا درنیامده بود. با اجرای قانون بیمه همگانی خدمات درمانی از سال ۱۳۷۴، امکان پوشش بیمه اختیاری برای روستائیان و عشایر از طریق سازمان بیمه خدمات درمانی، در ازای پرداخت بخشی از حق بیمه فراهم شد و از سال ۱۳۷۶ با توزیع کارت به صورت رایگان و فراگیر به اجرا درآمد. از سال ۱۳۸۵ (به موجب بند «الف» تبصره «۱۵» قانون بودجه کل کشور) این بیمه علاوه بر روستائیان به شهرهای زیر بیست هزار نفر نیز تعمیم یافت.

از سوی دیگر با آغاز به کار صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر از شهریورماه ۱۳۸۴، روستائیان امکان یافتند که به صورت اختیاری از نظر بیمه‌های بازنشستگی، از کارافتادگی و فوت زیر پوشش این صندوق قرار گیرند. این صندوق فقط ساکنان روستاها و مناطق عشایری را پوشش می‌دهد و بیمه درمانی ارائه نمی‌کند.

علاوه بر این، سازمان تأمین اجتماعی به موجب قوانین و مقررات تأمین اجتماعی، افرادی را که در کارگاه‌های شهری یا روستایی شاغل باشند، به طور اجباری بیمه می‌کند. طرح یادشده به منظور رفع همپوشانی‌های احتمالی بین صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر و سازمان تأمین اجتماعی ارائه شده است.

یادآوری می‌شود طرح مشابهی نیز در مورد رانندگان مشمول بیمه درمان روستائیان و عشایر و شهرهای زیر بیست هزار نفر جمعیت و برخوردار از بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر قبلاً در قالب استفساریه مطرح و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

ارزیابی کلی طرح

به نظر می‌رسد بین بیمه درمان روستائیان و شهرهای کمتر از بیست هزار نفر که از طریق سازمان بیمه خدمات درمانی ارائه می‌شود با بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر، که از طریق صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر ارائه می‌شود و بیمه درمان را شامل نمی‌شود، تداخل موضوعی به وجود آمده است. از آنجا که ساکنان شهرهای کمتر از بیست هزار نفر زیر پوشش صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر نیستند، عملاً همپوشانی در مورد ساکنان این شهرها وجود ندارد و طرح موضوع «بیمه اجباری مجدد» در مورد آنان منتفی است.

از سوی دیگر، در متن پیشنهادی ممکن است این ابهام مطرح شود که آیا منظور از شاغلین فصلی، شاغلین فصلی روستایی و عشایری نیز هست یا آنکه فقط شاغلین فصلی شهرهای زیر بیست هزار نفر مدنظر است. با توجه به وجود «و» بعد از شاغلین فصلی، ممکن است این طور استنباط شود که طرح پیشنهادی منحصر به شهرهای زیر بیست هزار نفر است و شاغلین روستایی را دربر نمی‌گیرد. بنابراین، این جمله نیاز به رفع ابهام دارد. با وجود این، در صورت تسری موضوع به شاغلین فصلی روستایی و عشایری و شهرهای زیر بیست هزار نفر جمعیت، می‌توان آثار و پیامدهای زیر را در مورد آن مطرح کرد:

آثار مثبت

معافیت کارفرمایان کارگاه‌های واقع در نقاط روستایی و شهرهای کمتر از بیست هزار نفر از شمول مقررات بیمه اجباری تأمین اجتماعی ممکن است تا حدودی به بهبود فضای کسب‌وکار کمک کند.

آثار منفی

۱. ساکنان شهرهای کمتر از بیست هزار نفر در حال حاضر فقط از مزایای بیمه درمان روستاییان استفاده می‌کنند و معاف کردن شاغلان این شهرها از بیمه تأمین اجتماعی، آنان را از بیمه‌های بازنشستگی (و سایر خدمات بیمه‌ای تأمین اجتماعی) محروم می‌سازد.

۲. به دلیل اختیاری بودن بیمه روستاییان، با معافیت از بیمه اجباری تأمین اجتماعی عملاً بخش زیادی از کارگران از پوشش بیمه اجتماعی خارج می‌شوند.

۳. بخش چشمگیری از شاغلان فصلی و ساکنان شهرهای کمتر از بیست هزار نفر در شهرهای بزرگتر شاغل هستند و از این طریق مشمول بیمه تأمین اجتماعی قرار گرفته‌اند. این طرح این گروه از افراد را نیز از پوشش بیمه تأمین اجتماعی خارج می‌سازد.

۴. از آنجا که تعهدات بیمه اجتماعی روستاییان بر مبنای حق بیمه کمتر، سن بالاتر (۶۵ سال) و مزایای کمتر است، اجرای این طرح عملاً سطح برخورداری بخشی از بیمه‌شدگان را کاهش داده و آنان را در بلندمدت به سوی فقر سوق می‌دهد.

۵. با بزرگتر شدن شهرهای یادشده و یا مهاجرت روستاییان و ساکنان شهرهای یادشده به شهرهای بزرگتر، این افراد قانوناً از پوشش بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر خارج می‌شوند. در این صورت انتقال سوابق آنان به سازمان تأمین اجتماعی هزینه سنگینی را بر آنان تحمیل می‌کند و یا اینکه سوابق آنان عملاً بلااستفاده می‌ماند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نکات مطرح شده، به نظر می‌رسد این طرح مشکلی را از جامعه هدف حل نخواهد کرد بنابراین، تصویب طرح توصیه نمی‌شود.

با وجود این، چنانچه تصویب طرح مدنظر قرار گیرد، لازم است از مواردی که در آن ابهام وجود دارد، رفع ابهام شود. در این صورت، پیشنهاد می‌شود متن ماده واحده به شرح زیر اصلاح شود:

«شاغلین فصلی و ساکنین مناطق روستایی و عشایری که نزد صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر بیمه می‌باشند، بیمه مجدد آنان به استناد اشتغال در کارگاه‌های واقع در مناطق روستایی و عشایری نزد سازمان تأمین اجتماعی لازم نیست.»